

est, quia scriptum est, ipso Domino dicente: « Pater » major me est¹. » Veritas autem ostendit secundum istum modum etiam se ipso minorem Filium. Quomodo enim non etiam se ipso minor factus est, qui semetipsum exinanivit formam servi accipiens²? Neque enim sic accepit formam servi, ut amitteret formam Dei, in qua erat æqualis Patri. Si ergo ita accepta est forma servi, ut non amitteretur forma Dei, cum et in forma servi et in forma Dei idem ipse sit Filius unigenitus Dei Patris, in forma Dei æqualis Patri, in forma servi mediator Dei et hominum homo Christus Jesus; quis non intelligat quod in forma Dei etiam ipse se ipso major est, in forma autem servi etiam se ipso minor est? Non itaque immerito Scriptura utrumque dicit, et æqualem Patri Filium, et Patrem majorem Filio. Illud enim propter formam Dei, hoc autem propter formam servi, sine ulla confusione intelligitur. Et hæc nobis regula per omnes sacras Scripturas dissolvendæ hujus quæstionis, ex uno capitulo Epistolæ Pauli apostoli promitur, ubi manifestius ita distinctio commendatur. Ait enim: « Qui cum in forma Dei esset, » non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo; sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo³. » Est ergo Dei Filius Deo Patri natura æqualis, habitu minor. In forma enim servi quam accepit, minor est Patre: in forma autem Dei in qua erat etiam antequam hanc accepisset, æqualis est Patri. In forma Dei, Verbum per quod facta sunt omnia⁴: in forma autem servi, factus ex muliere, factus sub Lege, ut eos qui sub Lege erant, redimeret⁵. Proinde in forma Dei fecit hominem; in forma servi factus est homo. Nam si Pater tantum sine Filio

¹ Joan. xiv, 28. — ² Philip. ii, 7. — ³ Ibid. 6. — ⁴ Joan. i, 3. — ⁵ Galat. iv, 4.

fecisset hominem, non scriptum esset: « Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram¹. » Ergo quia forma Dei accepit formam servi, utrumque Deus et utrumque homo: sed utrumque Deus propter accipientem Deum, utrumque autem homo propter acceptum hominem. Neque enim illa susceptione alterum eorum in alterum conversum atque mutatum est: nec Divinitas quippe in creaturam mutata est, ut desisteret esse Divinitas; nec creatura in Divinitatem, ut desisteret esse creatura.

XV. Illud autem quod dicit Apostolus: « Cum autem » ei omnia subjecta fuerint, tunc et ipse Filius subjectus » erit ei qui illi subjecit omnia², » aut ideo dictum est, ne quisquam putaret habitum Christi, qui ex humana creatura susceptus est, conversum iri postea in ipsam Divinitatem, vel ut certius expresserim, Deitatem, quæ non est creatura, sed est unitas Trinitatis incorporea et incommutabilis et sibimet consubstantialis et coæterna natura. Aut si quisquam contendit, ut aliqui senserunt, ita dictum: « Et ipse Filius subjectus erit ei qui illi subjecit » omnia, » ut ipsam subjectionem, commutationem et conversionem credat futuram creaturæ in ipsam substantiam vel essentiam Creatoris, id est, ut quæ fuerat substantia creaturæ, fiat substantia Creatoris; certe vel hoc concedit, quod non habet ullam dubitationem, nondum hoc fuisse factum cum Dominus diceret: « Pater major me est³. » Dixit enim hoc non solum antequam ascendisset in cælum; verumetiam antequam passus resurrexisset a mortuis. Illi autem qui putant humanam in eo naturam in Deitatis substantiam mutari atque converti, et ita dictum, « Tunc et ipse Filius subjectus erit ei qui illi subjecit omnia, » ac si diceretur, Tunc et ipse Filius hominis et a

¹ Gen. i, 26. — ² i Cor. xv, 28. — ³ Joan. xiv, 28.

Verbo Dei suscepta humana natura commutabitur in ejus naturam, qui ei subjecit omnia, tunc futurum putant, cum post diem judicii tradiderit regnum Deo et Patri. Ac per hoc etiam secundum istam opinionem adhuc Pater major est, quam quæ de virgine servi forma accepta est. Quod si aliqui et hoc affirmant, quod jam fuerit in Dei substantiam mutatus homo Christus Jesus; illud certe negare non possunt, quod adhuc natura hominis manebat, quando ante passionem dicebat: « Quoniam Pater » major me est¹: unde nulla cunctatio est secundum hoc dictum esse, quod forma servi major est Pater, cui in forma Dei æqualis est Filius. Nec quisquam cum audierit quod ait Apostolus: « Cum autem dixerit, quia omnia » subjecta sunt ei, manifestum quia præter eum qui illi » subjecit omnia², » ita existimet de Patre intelligendum, quod subjecerit omnia Filio, ut ipsum Filium sibi omnia subjecisse non putet. Quod Apostolus ad Philippenses ostendit dicens: « Nostra autem conversatio in coelis est; » unde et Salvatorem expectamus Dominum Jesum Chris- » tum, qui transfigurabit corpus humilitatis nostræ con- » forme ut fiat corpori gloriæ suæ, secundum operatio- » nem suam qua possit etiam sibi subicere omnia³. » In- » separabilis enim operatio est Patris et Filii. Alioquin nec ipse Pater sibi subjecit omnia, sed Filius ei subjecit, qui ei regnum tradit, et evacuat omnem principatum et omnem potestatem et virtutem. De Filio quippe ista dicta sunt: « Cum tradiderit, inquit, regnum Deo et Patri, cum » evacuaverit omnem principatum et omnem potestatem » et virtutem⁴. » Ipse enim subjicit, qui evacuat.

XVI. Nec sic arbitremur Christum traditurum regnum Deo et Patri, ut adimat sibi. Nam et hoc quidam

¹ Joan. xiv, 28. — ² 1 Cor. xv, 27. — ³ Philip. iiii, 20. — ⁴ 1 Cor. xv, 24.

vaniloqui crediderunt. Cum enim dicitur: « Tradiderit » regnum Deo et Patri, » non separatur ipse, quia simul cum Patre unus Deus est. Sed divinarum Scripturarum incuriosos et contentionum studiosos fallit verbum quod positum est: « Donec¹. » Ita namque sequitur: « Opôr- » tet enim illum regnare, donec ponat omnes inimicos » suos sub pedibus suis²: » tanquam cum posuerit, non sit regnaturus. Nec intelligunt ita dictum, sicuti est illud: « Confirmatum est cor ejus, non commovebitur, » donec videat super inimicos suos³. » Non enim cum viderit, jam commovebitur. Quid ergo est: « Cum tradi- » derit regnum Deo et Patri⁴? » quasi modo non habeat regnum Deus et Pater? Sed quia omnes justos, in quibus nunc regnat ex fide viventibus mediator Dei et hominum homo Christus Jesus⁵, perducturus est ad speciem, quam visionem dicit idem Apostolus: « Facie ad faciem⁶; » ita dictum est: « Cum tradiderit regnum Deo et Patri, » ac si diceretur: Cum perduxerit credentes ad contemplationem Dei et Patris. Sic enim dicit: « Omnia mihi tra- » dita sunt a Patre meo, et nemo novit Filium nisi Pater, » et nemo novit Patrem nisi Filius et cui voluerit Filius » revelare⁷. » Tunc revelabitur a Filio Pater, cum evacuaverit omnem principatum et omnem potestatem et virtutem⁸, id est, ut necessaria non sit dispensatio similitudinum per angelicos principatus et potestates et virtutes. Ex quarum persona non inconvenienter intelligitur dici in Cantico canticorum ad sponsam: « Similitudines auri » faciemus tibi cum distinctionibus argenti, quoad usque » rex in recubitu suo est⁹: » id est, quoad usque Christus in secreto suo est: quia « Vita vestra abscondita est

¹ Psal. cix, 1. — ² 1 Cor. xv, 25. — ³ Psal. cxi, 8. — ⁴ 1 Cor. xv, 24. — ⁵ 1 Tim. ii, 5. — ⁶ 1 Cor. xiii, 12. — ⁷ Matth. xi, 27. — ⁸ 1 Cor. xv, 24. — ⁹ Cant. i, 11, juxta lxx.

» cum Christo in Deo : cum Christus apparuerit vita ves-
 » tra, tunc et vos cum ipso apparebitis in gloria¹. »
 Quod antequam fiat, « Videmus nunc per speculum in
 » ænigmate, » hoc est in similitudinibus, « Tunc autem
 » facie ad faciem². »

XVII. Hæc enim nobis contemplatio promittitur ac-
 tionum omnium finis atque æterna perfectio gaudiorum.
 « Filii enim Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus :
 » scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus, quo-
 » niam videbimus eum sicuti est³. » Quod enim dixit fa-
 mulo suo Moysi : « Ego sum qui sum : hæc dices filiis
 » Israël : Qui est misit me ad vos⁴ : » hoc contemplabi-
 mur cum vivemus in æternum. Ita quippe ait : « Hæc
 » autem est vita æterna, ut cognoscant te unum verum
 » Deum, et quem misisti Jesum Christum⁵. » Hoc fiet
 cum venerit Dominus, et illuminaverit occulta tenebra-
 rum⁶, cum tenebræ mortalitatis hujus corruptionisque
 transierint. Tunc erit mane nostrum, de quo in Psalmo
 dicitur : « Mane astabo tibi, et contemplabor⁷. » De hac
 contemplatione intelligo dictum : « Cum tradiderit reg-
 » num Deo et Patri⁸ : » id est, cum perduxerit justos, in
 quibus nunc ex fide viventibus regnat mediator Dei et ho-
 minum homo Christus Jesus, ad contemplationem Dei et
 Patris⁹. Si desipio hic, corrigit me qui melius sapit :
 mihi aliud non videtur. Neque enim quæremus aliud,
 cum ad illius contemplationem pervenerimus, quæ nunc
 non est, quandiu gaudium nostrum in spe est. « Spes au-
 » tem quæ videtur, non est spes : quod enim videt quis,
 » quid sperat? Si autem quod non videmus speramus,
 » per patientiam expectamus¹⁰, » quoad usque rex in re-

¹ Coloss. III, 4. — ² I Cor. XIII, 12. — ³ I Joan. III, 2. — ⁴ Exod. III, 14. — ⁵ Joan. XVII, 3. — ⁶ I Cor. IV, 5. — ⁷ Psal. V, 5. — ⁸ I Cor. XV, 24. — ⁹ I Tim. II, 5. — ¹⁰ Rom. VIII, 24.

cubitu suo est. Tunc erit quod scriptum est : « Adim-
 » plebis me lætitia cum vultu tuo¹. » Illa lætitia nihil
 amplius requiretur : quia nec erit quod amplius requira-
 tur. Ostendetur enim nobis Pater, et sufficiet nobis.
 Quod bene intellexerat Philippus, ut diceret Domino :
 « Ostende nobis Patrem, et sufficit nobis² : » sed nondum
 intellexerat, eo quoque modo idipsum se potuisse dicere,
 Domine ostende nobis te, et sufficit nobis. Ut enim hoc
 intelligeret, responsum ei a Domino est : « Tanto tempore
 » vobiscum sum, et non cognovistis me. Philippe, qui
 » vidit me, vidit et Patrem. » Sed quia volebat eum ex
 fide vivere antequam illud posset videre, secutus est, et
 ait : « Non credis, quia ego in Patre et Pater in me est?
 » Quandiu enim sumus in corpore, peregrinamur a Do-
 » mino. Per fidem enim ambulamus, non per speciem³. »
 Contemplatio quippe merces est fidei, cui mercedi per
 fidem corda mundantur; sicut scriptum est : « Mundans
 » fide corda eorum⁴. » Probatum autem quod illi contem-
 plationi corda mundentur, illa maxime sententia : « Beati
 » mundicordes, quoniam ipsi Deum videbunt⁵. » Et quia
 hæc est vita æterna, dicit Deus in Psalmo : « Longitu-
 » dine dierum replebo eum, et ostendam illi salutare
 » meum⁶. » Sive ergo audiamus : « Ostende nobis Fi-
 » lium; » sive audiamus : « Ostende nobis Patrem : » tan-
 tumdem valet; quia neuter sine altero potest ostendi.
 Unum quippe sunt, sicut et ipse ait : « Ego et Pater
 » unum sumus⁷. » Denique propter ipsam inseparabili-
 tatem, sufficienter aliquando nominatur, vel Pater solus,
 vel Filius solus adimpletur nos lætitia cum vultu suo.

XVIII. Nec inde separatur utriusque Spiritus, id est,
 Patris et Filii Spiritus. Qui Spiritus sanctus proprie di-

¹ Psal. XV, 10. — ² Joan. XIV, 8. — ³ 2 Cor. V, 6. — ⁴ Act. XV, 9. —
⁵ Matth. V, 8. — ⁶ Psal. XC, 16. — ⁷ Joan. X, 30.

citur : « Spiritus veritatis, quem hic mundus accipere » non potest. » Hoc est enim plenum gaudium nostrum, quo amplius non est, frui Trinitate Deo ad cuius imaginem facti sumus. Propter hoc aliquando ita loquitur de Spiritu sancto tanquam solus ipse sufficiat ad beatitudinem nostram : et ideo solus sufficit, quia separari a Patre et Filio non potest; sicut Pater solus sufficit, quia separari a Filio et Spiritu sancto non potest; et Filius ideo sufficit solus, quia separari a Patre et Spiritu sancto non potest. Quid enim sibi vult quod ait? « Si diligitis me, » mandata mea servate, et ego rogabo Patrem, et alium » advocatum dabit vobis, ut vobiscum sit in æternum, » Spiritum veritatis; quem hic mundus accipere non potest¹, » id est, dilectores mundi. « Animalis enim homo » non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei². » Sed adhuc potest videri ideo dictum : « Et ego rogabo Patrem et » alium Advocatum dabit vobis, » quasi non solus Filius sufficiat. Illo autem loco ita de illo dictum est, tanquam solus omnino sufficiat : « Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem³. » Numquid ergo separatur hinc Filius, tanquam ipse non doceat omnem veritatem, aut quasi hoc impleat Spiritus sanctus quod minus potuit docere Filius? Dicant ergo, si placet, majorem esse Filio Spiritum sanctum, quem minorem illo solent dicere. An quia non dictum est : Ipse solus, aut, Nemo nisi ipse vos docebit omnem veritatem, ideo permittunt ut cum illo docere credatur et Filius? Apostolus ergo Filium separavit ab sciendis iis quæ Dei sunt, ubi ait : « Sic et quæ Dei sunt nemo scit, nisi Spiritus Dei⁴ : » ut jam isti perversi possint ex hoc dicere, quod et Filium non doceat quæ Dei sunt nisi Spiritus sanctus, tanquam

¹ Joan. xiv, 15-17. — ² 1 Cor. ii, 14. — ³ Joan. xvi, 13. — ⁴ 1 Cor. ii, 11.

major minorem; cui Filius ipse tantum tribuit, ut diceret : « Quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor » vestrum : sed ego veritatem dico, expedit vobis ut ego » eam; nam si non abiero, Advocatus non veniet ad vos¹. » Hoc autem dixit, non propter inæqualitatem Verbi Dei et Spiritus sancti, sed tanquam impedimento esset præsentia filii hominis apud eos, quominus veniret ille qui minor non esset, quia semetipsum non exinanivit formam servi accipiens sicut Filius². Oportebat ergo ut auferretur ab oculis eorum forma servi, quam intuentes, hoc solum esse Christum putabant quod videbant. Inde est et illud quod ait : « Si diligeretis me, gauderetis utique, » quoniam eo ad Patrem : quia Pater major me est³ : » id est, propterea me oportet ire ad Patrem, quia dum me ita videtis, ex hoc quod videtis, aestimatis quia minor sum Patre, atque ita circa creaturam susceptumque habitum occupati, æqualitatem quam cum Patre habeo non intelligitis. Inde est et illud : « Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem⁴. » Tactus enim tanquam finem facit notionis. Ideoque nolebat in eo esse finem intenti cordis in se, ut hoc quod videbatur tantummodo putaretur. Ascensio autem ad Patrem erat ita videri, sicut æqualis est Patri, ut ibi esset finis visionis, quæ sufficit nobis. Aliquando item de Filio solo dicitur, quod ipse sufficiat, et in ejus visione merces tota promittitur dilectionis et desiderii nostri. Sic enim ait : « Qui habet » mandata mea et custodit ea, ille est qui diligit me. Qui » autem me diligit, diligitur a Patre meo, et ego diligam » cum, et ostendam me ipsum illi⁵. » Numquid hic, quia non dixit, Ostendam illi et Patrem, ideo separavit Patrem? Sed quia verum est : « Ego et Pater unum sumus⁶; »

¹ Joan. xvi, 6. — ² Philip. ii, 7. — ³ Joan. xiv, 18. — ⁴ Id. xx, 17. — ⁵ Id. xiv, 21. — ⁶ Id. x, 30.

cum Pater ostenditur, et Filius ostenditur, qui in illo est; et cum Filius ostenditur, etiam Pater ostenditur qui in illo est. Sicut ergo cum ait: « Et ostendam me ipsum illi, » intelligitur quia ostendit et Patrem; ita et in eo quod dicitur: « Cum tradiderit regnum Deo et Patri¹, » intelligitur quia non adimit sibi. Quoniam cum perducet credentes ad contemplationem Dei et Patris, profecto perducet ad contemplationem suam, qui dixit: « Et ostendam » illi me ipsum. » Et ideo consequenter cum dixisset illi Judas: « Domine, quid factum est, quia ostensus es te » nobis, et non huic mundo? » Respondit Jesus, et dixit illi: « Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et » Pater meus diliget illum, et ad eum veniemus, et man- » sionem apud eum faciemus². » Ecce quia non solum se ipsum ostendit ei a quo diligitur, quia simul cum Patre venit ad eum, et mansionem facit apud eum.

XIX. An forte putabitur mansionem in dilectore suo facientibus Patre et Filio exclusus esse ab hac mansione Spiritus sanctus? Quid est ergo quod superius ait de Spiritu sancto: « Quem hic mundus accipere non potest, » quoniam non videt illum: nostis illum vos, quia vobis » cum manet, et in vobis est³. » Non itaque ab hac mansione separatus est, de quo dictum est: « Vobiscum ma- » net; et in vobis est. » Nisi forte quisquam sic absurdus est, ut arbitretur, cum Pater et Filius venerint ut mansionem apud dilectorem suum faciant, discessurum inde Spiritum sanctum, et tanquam locum daturum esse maioribus. Sed huic carnali cogitationi occurrit Scriptura: paulo quippe superius ait: « Et ego rogabo Patrem, et » alium advocatum dabit vobis, ut vobiscum sit in æter- » num. » Non ergo discedet Patre et Filio venientibus, sed in eadem mansione cum ipsis erit in æternum; quia

¹ 1 Cor. xv, 24. — ² Joan. xiv, 22. — ³ Ibid., 17.

nec ille sine ipsis venit, nec illi sine ipso. Sed propter insinuationem Trinitatis, personis etiam singulis nominatis dicuntur quædam separatim; non tamen aliis separatim intelliguntur, propter ejusdem Trinitatis unitatem unamque substantiam atque deitatem Patris et Filii et Spiritus sancti.

XX. Tradet itaque regnum Deo et Patri Dominus noster Jesus Christus, non se inde separato, nec Spiritu sancto, quando perducet credentes ad contemplationem Dei, ubi est finis omnium bonarum actionum, et requies sempiterna, et gaudium quod nunquam auferetur a nobis¹. Hoc enim signat in eo quod ait: « Iterum videbo » vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo » auferet a vobis². » Hujus gaudii similitudinem præsignabat Maria sedens ad pedes Domini³, et intenta in verbum ejus, quieta scilicet ab omni actione, et intenta in veritatem secundum quemdam modum, cujus capax est ista vita, quo tamen præfiguraret illud, quod futurum est in æternum. Martha quippe sorore sua in necessitatis actione conversante, quamvis bona et utili, et tamen cum requies successerit transitura, ipsa requiescebat in verbo Domini. Et ideo Dominus conquerenti Marthæ quod eam soror non adjuvaret, respondit: « Maria opti- » mam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. » Non partem malam dixit quod agebat Martha; sed istam optimam quæ non auferetur. Illa enim quæ in ministerio indigentiae est, cum indigentia ipsa transierit, auferetur. Boni quippe operis transituri merces est requies permanens. In illa igitur contemplatione Deus erit omnia in omnibus⁴, quia nihil ab illo aliud requiretur, sed solo ipso illustrari perfruique sufficet. Ideoque ille in quo Spi-

¹ 1 Cor. xv, 24. — ² Joan. xvi, 22. — ³ Luc. x, 39. — ⁴ 1 Cor. xv, 28.

ritus interpellat gemitibus inenarrabilibus¹: « Unam, » inquit, petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem » in domo Domini per omnes dies vitæ meæ, ut contem- » pler delectationem Domini². » Contemplabimur enim Deum Patrem et Filium et Spiritum sanctum, cum mediator Dei et hominum homo Christus Jesus³ tradiderit regnum Deo et Patri, ut jam non interpellat pro nobis mediator et sacerdos noster⁴, Filius Dei, et Filius hominis⁵; sed et ipse in quantum sacerdos est assumpta propter nos servi forma, subjectus sit ei qui illi subjecit omnia, et cui subjecit omnia, ut in quantum Deus est cum illo nos subjectos habeat, in quantum sacerdos nobiscum illi subjectus sit. Quapropter cum Filius sit et Deus et homo, alia substantia homo potius in Filio quam Filius in Patre: sicut caro animæ meæ, alia substantia est ad animam meam, quamvis in uno homine, quam anima alterius hominis ad animam meam.

XXI. Cum ergo tradiderit regnum Deo et Patri, id est, cum credentes et viventes ex fide, pro quibus nunc mediator interpellat, perduxerit ad contemplationem, cui percipiendæ suspiramus et gemimus, et cum transierit labor et gemitus, jam non interpellabit pro nobis tradito regno Deo et Patri. Hoc significans ait: « Hæc vobiscum » locutus sum in similitudinibus: veniet hora, quando » jam non similitudinibus loquar vobis, sed manifeste de » Patre nuntiabo vobis⁶; » id est, jam non erunt similitudines, cum visio fuerit facie ad faciem. Hoc est enim quod ait: « Sed manifeste de Patre nuntiabo vobis; » ac si diceret, Manifeste Patrem ostendam vobis. « Nuntiabo » quippe ait, quia Verbum ejus est. Sequitur enim dicit: « Illa die in nomine meo petetis, et non dico vobis, quia

¹ Rom. viii, 6. — ² Psal. xxvi, 4. — ³ 1 Tim. ii, 5. — ⁴ 1 Cor. xv, 24. — ⁵ Hebr. vii, 25. — ⁶ Joan. xvi, 25.

» ego rogabo Patrem. Ipse enim Pater amat vos, quia vos » me amastis, et credidistis quia a Deo exivi. Exivi a Pa- » tre, et veni in hunc mundum: iterum relinquo mun- » dum, et vado ad Patrem. » Quid est: « A Patre exivi, nisi non in ea forma quæ æqualis sum Patri, sed aliter, id est, in assumpta creatura minor apparui? Et quid est: » « Veni in hunc mundum, » nisi formam servi, quam me exinaniens accepi, etiam peccatorum qui mundum istum diligunt, oculis demonstravi? Et quid est: « Iterum re- » linquo mundum, » nisi ab aspectu delictorum mundi aufero quod viderunt? Et quid est: « Vado ad Patrem: » nisi, doceo mesic intelligendum a fidelibus meis, quomodo æqualis sum Patri? Hoc qui credunt, digni habebuntur perducere a fide ad speciem, id est, ad ipsam visionem, quo perducens dictus est tradere regnum Deo et Patri. Fideles quippe ejus quos redemit sanguine suo, dicti sunt regnum ejus, pro quibus nunc interpellat: tunc autem illic eos sibi faciens inhærere, ubi æqualis est Patri, non jam rogabit Patrem pro eis. « Ipse enim, inquit, Pater » amat vos. » Ex hoc enim rogat, quo minor est Patre: quo vero æqualis est, exaudit cum Patre. Unde se ab eo quod dixit: « Ipse enim Pater amat vos, » utique ipse non separat; sed secundum ea facit intelligi quæ supra commemoravi, satisque insinuavi, plerumque ita nominari unamquamque in Trinitate personam, ut et aliæ illic intelligantur. Sic itaque dictum est: « Ipse enim Pater » amat vos, » ut consequenter intelligatur et Filius et Spiritus sanctus: non quia modo nos non amat, qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum¹: sed tales nos amat Deus, quales futuri sumus, non quales sumus. Quales enim amat, tales in æternum conservat: quod tunc erit cum tradiderit regnum Deo et Patri, qui

¹ Rom. viii, 32.

nunc interpellat pro nobis¹, ut jam non roget Patrem, quia ipse Pater amat nos. Quo autem merito, nisi fidei, qua credimus antequam illud quod promittitur videamus? Per hanc enim pervenimus ad speciem, ut tales amet, quales amat ut simus, non quales odit quia sumus, et hortatur ac præstat ne tales esse semper velimus.

XXII. Quapropter cognita ista regula intelligendarum Scripturarum de Filio Dei, ut distinguamus quid in eis sonet secundum formam Dei, in qua æqualis est Patri et quid secundum formam servi quam accepit in qua minor est Patre, non conturbabimur tanquam contrariis ac repugnantibus inter se sanctorum Librorum sententiis. Nam secundum formam Dei æqualis est Patri et Filius et Spiritus sanctus, quia neuter eorum creatura est, sicut jam ostendimus: secundum autem formam servi, minor est Patre, quia ipse dixit: «Pater major me est²:» minor est se ipso, quia de illo dictum est: «Semetipsum exinanivit³:» minor est Spiritu sancto, quia ipse ait: «Qui dixerit blasphemiam in Filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit in Spiritum sanctum, non remittetur ei⁴,» Et in ipso virtutes operatus est, dicens: «Sed ego in Spiritu Dei ejicio dæmonia, certe supervenit super vos regnum Dei⁵.» Et apud Isaiam dicit, quam lectionem ipse in Synagoga recitavit, et de se completam sine scrupulo dubitationis ostendit: «Spiritus, inquit, Domini super me, propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me, prædicare captivis remissionem⁶,» et cætera: ad quæ facienda ideo dicit se missum, quia Spiritus Domini est super eum. Secundum formam Dei, omnia per ipsum facta sunt⁷: secundum formam servi, ipse

¹ 1 Cor. xv, 24. — ² Joan. xiv, 28. — ³ Philip. ii, 7. — ⁴ Matth. xii, 31. — ⁵ Luc. xi, 20. — ⁶ Luc. iv, 18, et Isai. lxi, 1. — ⁷ Joan. 1, 3.

factus est ex muliere, factus sub Lege¹. Secundum formam Dei, ipse et Pater unum sunt², secundum formam servi, non venit facere voluntatem suam, sed voluntatem ejus qui eum misit³. Secundum formam Dei, sicut habet Pater vitam in semetipso, sic dedit et Filio vitam habere in semetipso⁴: secundum formam servi, tristis est anima ejus usque ad mortem⁵; et «Pater, inquit, si fieri potest transeat a me calix iste⁶.» Secundum formam Dei, ipse est verus Deus et vita æterna: secundum formam servi, factus est obediens usque ad mortem, mortem, autem crucis⁷.

XXIII. Secundum formam Dei, omnia quæ habet Pater, ipsius sunt⁸: «Et, Omnia mea tua sunt, inquit, et mea tua⁹.» Secundum formam servi, non est doctrina ipsius, sed illius qui eum misit. Et, «De die et hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius, nisi Pater¹⁰.» Hoc enim nescit, quod nescientes facit, id est, quod non ita sciebat ut tunc Discipulis indicaret¹¹, sicut dictum est ad Abraham: «Nunc cognovi quod timens Deum¹²,» id est, nunc feci ut cognosceres, quia et ipse sibi in illa tentatione probatus innotuit. Nam et illud utique dicturus erat Discipulis tempore opportuno, de quo futuro tanquam præterito loquens, ait: «Jam non dicam vos servos, sed amicos. Servus enim nescit voluntatem domini sui: vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota vobis feci¹³:» quod nondum fecerat, sed quia certo facturus erat, quasi jam fecisset locutus est. Ipsi enim ait: «Multa vobis habeo dicere, sed non potestis illa portare modo¹⁴.» Inter quæ intelligitur et De

¹ Galat. iv, 4. — ² Joan. x, 30. — ³ Id. vi, 38. — ⁴ Id. v, 26. — ⁵ Matth. xxvi, 38. — ⁶ 1 Joan. v, 20. — ⁷ Philip. ii, 8. — ⁸ Joan. xvi, 15. — ⁹ Id. xvii, 10. — ¹⁰ Id. vii, 16. — ¹¹ Marc. xiii, 32. — ¹² Gen. xxi, 12. — ¹³ Joan. xv, 15. — ¹⁴ Id. xvi, 12.

» die et hora. » Nam et Apostolus : « Neque enim judi-
 » cavi me, inquit, scire aliquid in vobis nisi Christum
 » Jesum, et hunc crucifixum ¹. » Eis enim loquebatur,
 qui capere altiora de Christi deitate non poterant. Qui-
 bus etiam paulo post dicit : « Non potui vobis loqui
 » quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus ². Hoc ergo
 inter illos nesciebat, quod per illum scire non poterant.
 Et hoc solum se scire dicebat, quod eos per illum scire
 oportebat. Denique sciebat inter perfectos, quod inter
 parvulos nesciebat : ibi quippe ait : « Sapientiam loqui-
 » mur inter perfectos ³. » Eo namque genere locutionis
 nescire quisque dicitur quod occultat, quo dicitur fossa
 cæca quæ occulta est. Neque enim aliquo genere loquun-
 tur Scripturæ, quod in consuetudine humana non inve-
 niatur; quia utique hominibus loquuntur.

XXIV. Secundum formam Dei dictum est : « Ante
 » omnes colles genuit me ⁴, » id est, ante omnes altitudi-
 nes creaturarum; et, « Ante Luciferum genui te ⁵, » id est,
 ante omnia tempora et temporalia : secundum formam
 autem servi dictum est : « Dominus creavit me in princi-
 » pio viarum suarum ⁶. » Quia secundum formam Dei
 dixit : « Ego sum veritas; » et secundum formam servi :
 « Ego sum via ⁷. » Quia enim ipse primogenitus a mor-
 tuis iter fecit Ecclesiæ suæ ad regnum Dei ad vitam æter-
 nam ⁸, cui caput est ad immortalitatem etiam corpo-
 ris ⁹, ideo creatus est in principium viarum Dei in opera
 ejus. Secundum formam enim Dei, Principium est quod et
 loquitur nobis ¹⁰; in quo principio fecit Deus cælum et
 terram : secundum autem formam servi, sponsus procedens
 de thalamo suo ¹¹. Secundum formam Dei, Primo-

¹ 1 Cor. II, 2. — ² Id. III, 1. — ³ Id. II, 6. — ⁴ Prov. VIII, 25. — ⁵ Psal. CIX, 3. — ⁶ Prov. VIII, 22. — ⁷ Joan. XIV, 6. — ⁸ Apoc. I, 5. — ⁹ Colos. I, 18. — ¹⁰ Joan. VIII, 25. — ¹¹ Psal. XVIII, 6.

genitus omnis creaturæ, et ipse ante omnes est, et om-
 nia in illo constant : secundum formam servi, Ipse est
 caput corporis Ecclesiæ ¹. Secundum formam Dei, Do-
 minus est gloriæ ². Unde manifestum est, quod ipse glori-
 ficet sanctos suos. « Quos enim prædestinavit, ipsos et
 » vocavit; et quos vocavit, ipsos et justificavit; quos au-
 » tem justificavit ipsos et glorificavit ³. » De illo quippe
 dictum est, quod justificet impium ⁴: de illo dictum est,
 quod sit justus et justificans ⁵, Si ergo quos justificavit,
 ipsos et glorificavit, qui justificat ipse et glorificat, qui est,
 ut dixi, Dominus gloriæ. Secundum formam tamen servi
 satagentibus Discipulis de glorificatione sua respondit :
 « Sedere ad dexteram vel ad sinistram meam non est meum
 » dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo ⁶. »

XXV. Quod autem paratum est a Patre ejus, et ab
 ipso Filio paratum est : quia ipse et Pater unum sunt ⁷.
 Jam enim ostendimus in hac Trinitate per multos divi-
 narum locutionum modos etiam de singulis dici quod om-
 nium est, propter inseparabilem operationem unius ejus-
 demque substantiæ. Sicut et de Spiritu sancto dicit :
 » Cum ego iero, mittam illum ad vos ⁸. » Non dixit, mit-
 temus; Sed ita quasi tantum Filius eum missurus esset,
 et non Pater; cum alio loco dicat : « Hæc locutus sum
 » vobis apud vos manens; advocatus autem Spiritus sanc-
 » tus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vobis decla-
 » rabit omnia ⁹. » Hic rursus ita dictum est, quasi non
 eum missurus esset Filius, sed tantum Pater. Sicut ergo
 ista et illud quod ait : « Sed quibus paratum est a Patre
 » meo, cum Patre se intelligi voluit parare sedes gloriæ
 quibus vellet. Sed dicit aliquis : Illic cum de Spiritu

¹ Colos. I, 15-18. — ² 1 Cor. II, 8. — ³ Rom. VIII, 30. — ⁴ Id. IV, 5. —
⁵ Id. III, 26. — ⁶ Matth. XX, 23. — ⁷ Joan. X, 30. — ⁸ Joan. XVI, 7. —
⁹ Joan. XIV, 25.